

Minouche Shafik - Samen - Een nieuw sociaal contract voor de 21e eeuw

*Minouche Shafik - Ills.:
Joseph Sassoon Semah*

‘Wij hebben een nieuw sociaal contract nodig dat beter in elkaar zit, dat zekerheid en kansen biedt voor iedereen. Een sociaal contract dat minder gaat over ‘mij’ en meer over ‘wij’, dat onze onderlinge afhankelijkheid onderkent en daar tot ons wederzijds profijt gebruik van maakt.’

Het huidige sociale contract staat onder druk. Het is het moment om tot een eerlijker sociaal contract te komen, het lijkt alsof we het huidige neoliberalisme in bepaalde mate achter ons willen laten, aldus Minouche Shafik. Ons sociaal contract is bezweken onder de druk van technologische en demografische veranderingen. Ze hebben onze wereld ingrijpend getransformeerd, met gevolgen voor inkomensverschillen, gendergelijkheid, onderwijs, gezondheidszorg en werk. We leven steeds vaker in een je-staat-er-alleen voor samenleving, hetgeen niet alleen onrechtvaardig is, maar ook veel minder efficiënt en productief dan wanneer de risico's worden gespreid over de hele samenleving.

Minouche Shafik neemt ons mee door de stadia van het leven- opvoeden van

kinderen, volgen van onderwijs, ziek worden, oud worden- en maakt duidelijk hoe we onze samenleving in elk stadium en op elk niveau kunnen herordenen.

Ze pleit voor zekerheid voor iedereen middels een gegarandeerd minimuminkomen, recht op onderwijs, basisgezondheidszorg en bescherming tegen armoede tijdens de ouderdom.

Ze pleit voor een maximaal investeren in capaciteiten zodat de productiviteit wordt verhoogd, onder andere met hulp van digitale techniek in bijvoorbeeld de gezondheidszorg.

Er is ook veel ongebruikt talent van opgeleide vrouwen, minderheden en kinderen uit arme gezinnen. En ze pleit voor een eerlijke en efficiënte spreiding van risico's. In het toekomstige sociaal contract zal toenemende flexibiliteit in arbeidskrachten gecombineerd moeten worden met meer zekerheid. Jonge mensen moeten worden erkend in een sociaal contract tussen de generaties, zij die nu leven moeten iets doen aan de erfenis van milieuschade (we hebben een veel te grote aanslag op het milieu gepleegd) en staatsschulden.

Iedereen moet zo lang mogelijk een bijdrage leveren aan de samenleving en burgers zullen ook meer verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun gezondheid.

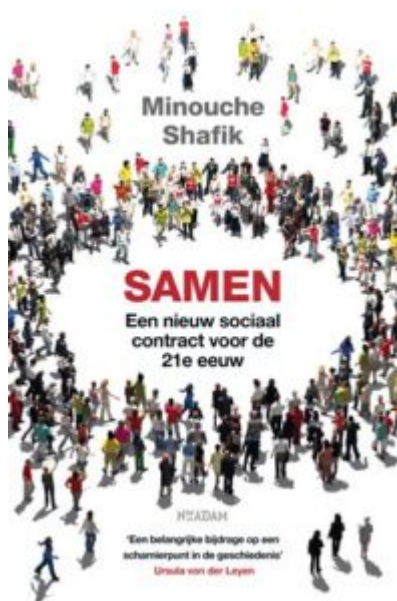
Ze stelt zichzelf de vraag hoe we nieuw sociaal contract moeten financieren in een richting die haalbaar is. Betekent een nieuw sociaal contract een enorme toename van de overheidsuitgaven en een sterke verhoging van de belastingen om een gesubsidieerde kinderopvang, voorschoolse educatie en permanente scholing, toegankelijke gezondheidszorg en een staatspensioen mogelijk te maken? Shafik ziet een deel van deze uitgaven als investering, die in de toekomst hogere belastinginkomsten zullen genereren, maar ook het milieu zullen verbeteren. Dat biedt de mogelijkheid kapitaal te lenen. Een aantal posten keren echter steeds terug, zoals pensioenen en een deel van de gezondheidszorg. Deze kosten moeten daarom worden gefinancierd uit belastingheffing, tenminste in de hoogontwikkelde landen.

Om de klimaatverandering af te remmen moeten we Co2-belasting heffen.

Een nieuw sociaal contract vraagt ook een andere rol van overheid en bedrijfsleven. Het bedrijfsleven zou zich moeten richten op meer winnaars door te investeren in onderwijs en vaardigheden, door achtergebleven regio's te voorzien van een betere infrastructuur en door innovatie en productiviteit te bevorderen. De overheid zal verantwoordelijk moeten zijn voor een minimaal stelsel van

voorzieningen, die iedereen beschermen tegen grote tegenslagen en die worden betaald uit de belastingen, aldus Shafik. De belastingdruk moet verschuiven zodat een gelijk spelveld ontstaat tussen kapitaal en arbeid. Er moet worden opgetreden tegen het ontwijken van vennootschapsbelasting.

De ontwikkeling van het sociaal contract is in de meeste landen afhankelijk van de structuur van het politieke bestel, de effectiviteit van de controlerende mechanismen, de opkomst van politieke coalities en de kansen die voortkomen uit crises, zoals nu de coronacrisis, waarbij vooral de meest kwetsbaren lijden onder de pandemie en het heeft laten zien wat de zwakke plekken zijn van de gezondheidszorg en ouderenzorg. Landen met een presidentieel en meerderheidsstelsel en autoritaire regimes kennen meestal een kleiner overheidsapparaat en een minder genereus sociaal contract. Er zijn minder prikkels om rekening te houden met minderheden. Landen met een stelsel van evenredige vertegenwoordiging en die inclusiever zijn bieden de beste kansen voor een goed functionerend sociaal contract.

De coalitie voor een nieuw sociaal contract is in potentie groot en divers. Jonge mensen zijn gemobiliseerd door middel van acties voor een beter milieu en de mogelijkheden van een levenslang onderwijstegoed, als compensatie voor wat ze zijn kwijtgeraakt. Mensen zonder vast contract zullen vaker om zekerheid, opleidingen en omscholingsmogelijkheden gaan vragen. Het belang van een toegankelijke gezondheidszorg, het aanmoedigen van preventiemaatregelen zijn aangetoond in de pandemie.

In *Samen* draagt Minouche Shafik de bouwstenen aan voor een nieuw sociaal contract, waarin meer onze onderlinge afhankelijkheden wordt onderkend, meer in mensen wordt geïnvesteerd, maar ook meer van individuen wordt verwacht.

Minouche Shafik - *Samen. Een nieuw sociaal contract voor de 21 e eeuw.* Uitgeverij Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2021. ISBN: 9789046826799

Minouche Shafik is directeur van de London School of Economics and Political Science. Ze was vicepresident van de Wereldbank en bekleedde hoge posities bij

het IMF en de Bank of England.

Zie ook:

Professor Amartya Sen, Lamont University Professor and Professor of Economics and Philosophy, Harvard, deliver a Distinguished Public Lecture on 18 January 2017 in the Sheldonian Theatre: *Democracy and Social Decisions*

www.ophi.org.uk